

Христина Дейкова (София, България)

КЪМ ПРОИЗХОДА НА НЯКОЛКО БАЛКАНСКИ ЗАЕМКИ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Abstract: The article discusses the origin of several Balkan borrowings in Bulgarian, which are attested in the Bulgarian dialects in different variants [*ханѝй, анѝй, ханѝй* ‘floor; veranda, porch, loggia; guest room, reception room; corridor, hallway; storeroom’]; (*х*)*анѝс* / (*х*)*анѝз*, *ханѝз* / (*х*)*анѝс*, (*х*)*анс* ‘prison; prisoner’ and (*х*)*ансанѝ, ханѝсханѝ, (х)анѝс(х)анѝ* ‘prison’]. The reasons for their different phonetic forms are clarified by searching for the correct foreign language etymon. In the first case, it is a Greek borrowing, which penetrated directly into the Bulgarian language, but also with Turkish mediation. In the second case, it is on the one hand an Arabic loanword that penetrated into the Bulgarian language through different Ottoman Turkish forms and through Turkish dialects, and on the other hand a hybrid Arabic-Persian word that came through Ottoman Turkish.

Keywords: Bulgarian etymology, dialect words, Balkan borrowings

Един от основните проблеми при етимологизуването на балкански заемки в българския език е свързан с откриването на точния чуждоезиков етимон. Трудностите най-общо казано произтичат от продължителното и многопосочно езиково и етнокултурно взаимодействие между българския език и народ и останалите езици и народи на Балканския полуостров. Лексикалните взаимовлияния между балканските езици се осъществяват в условията на непосредствен езиков контакт по различно време и на различно място, т. е. в различни контактни ситуации, като много често става въпрос за динамично взаимодействие на диалектно равнище, между отделни диалекти на контактните езици.

Общото между балканските заемки, които са обект на разглеждане тук, са вариантните облици, с които те са засвидетелствани в българския език. Етимологичният анализ трябва да установи какви

са причините за тези вариантни облици – дали те са резултат от фонетични промени, извършени на българска почва, или са резултат от промени, извършени в изходния език, евентуално в език посредник, което налага съответно и намирането на точните чуждоезикови етимони.

В говора на Габрово и Кръстополе (Еникьой), Ксантийско, е регистрирана думата *ханѝ* ‘салон, широка зала’ (БДиал 2, 294). Значението на думата в Габрово, Ксантийско, е конкретизирано у П. Я. Коруев – ‘помещение в жилището – салон’ (вж. Коруев 1984: 115, 219). В Еникьой, Ксантийско, думата е засвидетелствана и със значение ‘коридор’.¹ В безспорна връзка с тази дума е и диал. *аной* ‘етаж’ от Дервент, Дедеагачко. Двете думи трябва да се изведат от гр. *ἀνώγι* ‘горен етаж; чардак; мансарда’, като диал. *ханѝ* е с протетично *х-*, както при *харѝсвам* от гр. *αρέσω*, и със семантичен развой ‘горен етаж на къща’ > ‘по-широко помещение в горен етаж на къща’ > ‘по-широко помещение в горен етаж на къща, предназначено за гости, салон’ и ‘горен етаж на къща’ > ‘коридор, който води към горен етаж на къща’ > ‘коридор’. Възможно е тълкуването на *ханѝ* в БДиал 2 със синонимното ‘широка зала’ да е повлияно от първото значение на *салон* ‘просторно помещение за концерти и други обществени изяви’. В етимологична връзка с *ханѝ* са и вариантите *ханѝй* със значение ‘килер’ от Аврен, Крумовградско, със значение ‘гостна стая’ от Доганхисар, Дедеагачко, с вероятно значение ‘чардак’ в текст от народна песен: *Михал вѝйвѝдѝ вѝну пѝеши,/ вѝну пѝеши, вѝну чѝрвѝну,/ нѝ дѝбѝл дѝшѝк, нѝ вѝсѝк ханѝй* (от Старозагорско), *ханѝй* с вероятно значение ‘чардак’ в текст от народна песен: *Куга гу чѝя чи иди,/ ази щѝ да та събудѝя,/ финерѝя да му запалиши,/ портѝте да му утвориши,/ за рѝка да гу уловиши,/ на ханѝй да гу извадиши* (ДА), *ханѝи* с вероятно значение ‘горен етаж’ в текст от народна песен: *Сѝннала бѝяши Дѝмѝянкѝя/ на висѝку, на ханѝи,/ през пѝндѝжурѝту глѝдаши* (преселници от с. Гѝобел, Мала Азия, в Новопазарско). Според Дзидзилис бълг. *ханѝй* е пример за асимилация *o > a* (всъщност *a – o > a – a*) при грѝцките заемки в български (вж. Дзидзилис 1990: 35). Дзидзилис не привежда изходна грѝцка форма с асимилация, както прави това при други примери, от което можем да заклю-

чим, че тази асимилация е извършена на българска почва. Остава обаче неизяснено значението ‘килер’ (това са помещения, които обикновено се намират на по-долните, приземни етажи). Значението може да се изясни, ако изходим от тур. диал. *hanay* ‘голяма двуетажна или многоетажна къща; горен етаж на къщи; килер; пруст, антре, вестибюл, коридор; салон, гостна стая; чардак’, с посредничеството на което гр. *άνώι* ‘горен етаж; чардак; мансарда’ е проникнало и в тези диалекти. За гръцкия произход на турската дума вж. Egen 1999: 172. Следователно асимилацията, за която говори Дзидзилис, е извършена на турска почва. В турски думата е претърпяла и по-широк семантичен развой. Освен посочения по-горе възможен развой към значение ‘гостна стая, салон’ и ‘коридор’ думата е започнала да означава и ‘антре, пруст, вестибюл’, т. е. място, откъдето се минава обикновено за горните етажи, а също и ‘килер’ като помещение, което се намира обикновено близо до антрето или в което се влиза например през коридора. Напълно е възможно и значенията ‘салон, гостна стая’ и ‘коридор’ на *ханай* (вж. по-горе) да са се развили или да са повлияни от тур. *hanay* в условия на българско-гръцко-турски езиков контакт в тези области. Вариантът *ханай* наподобява форма за мн.ч., но контекстът подсказва, че това е по-скоро форма за ед.ч., в която глайдът *й* е вокализиран в *и* най-вероятно по ритмични причини или пък е записан просто погрешно.

Любопитна е и записаната в ДА форма *ханайм*, извлечена от текст на народна песен: *Пручъл са я Павлю,/ ...чи си йма Павлю/ къща на ханайм, дъри кърдалъми...* (преселници от с. Гьобел, Мала Азия, в Новопазарско), с вероятно значение ‘етажи’. Тя е възникнала чрез срastване на *ханай* мн. ч. ‘етажи на къща’ и частица *ми* в народни песни и приказки (вж. *ми*³ в БЕР 3: 782), с апокопа на крайното *-и* [*ханай* + *м(и)*] по ритмични съображения. Този развой на формата много ясно личи при варианта *ханаим* с вероятно значение ‘чардак’ в текст от народна песен: *Ръзвъртъя са Марку,/ Мърку Кралевичян,/ на ляву, на дясну,/ на ханаим тръпа,/ кирмйди ми падат* (преселници от с. Гьобел, Мала Азия, в Новопазарско). Тази форма е записана с краесловно *-м* в резултат на погрешно сегментиране на съчетанието *на ханай м(и) тръпа*, срastнало при изпълнението на песента и

съответно с апокопа на *-и* [*ханай* + *м(и)*], вокализиране на глайда *-й* и премет на ударението по ритмични причини.

На многовариантността на една османотурска заемка в българския език обръща внимание М. Рачева. В статия, посветена на названията за място за лишаване от свобода, тя разглежда вариантите *хапсана*, *хапсуне*, *апсана*, *апсаана*; *хапусхана*, *хапъзхана*; *апс*, *апса*; *хапъс*, *хапъз* (вж. Рачева 2002: 433–434). Тук ще допълним приведените от нея диалектен материал, като добавим и етимологично свързаните думи със значение ‘затворник’. В българския език е лексикографирано остарялото *ханус* ‘затворник; затвор’ (БТР: 1019). Като остарели думи в РРОДД са включени и вариантите *хàнус*, *хàпус*, *хàпъз* и *хàпъс*² ‘арест, затвор’ (регистрирани у автори, като: К. Константинов, Г. Караславов, Т. Г. Влайков, вж. РРОДД: 541). У Геров (5: 486) откриваме диалектните варианти *ханИз* и *ханіз* със значение ‘затворник, арестант’ (вж. Геров 5, 486), а в ДА следните други диалектни варианти: *хàпус* ‘затвор’ (Шумен, Хасково)³, *хапұз* също (Паспал, Ардинско), *хапұзе* мн. ч. ‘затворници’ (в народни песни от Чепеларе)⁴, *хьпұзи* мн. ч. също, в текст от народна песен: *Тимничар Кольо, зъндарко, / имъти ли вету хьпұзуи / юд девъът годъён зьпрянй?* (Черна, Северна Добруджа), *апұс* с вероятно значение ‘затвор’⁵ в текст от народна песен: *Никòла од вѣн повика: / - „Изнесй, войвòдо, крìната, / жьлтйци да си примѣра, / апұса да си откұня”.* / *Рàтка от тѣмнйца заплàка...* (Ценово, Беленско), *хапъз* ‘затворник’ (в Павликянския ръкопис от 1779 г.)⁶, *хьпъзин* ‘затворник’ (Чирпанско), *хапъзе* мн. ч. ‘затворници, арестанти’ (Чирпанско), *хапъзье* мн. ч. също (Странджа), *апъс* ‘затвор’ (Прилеп), *апъс* също (Суходол, кв. на София), *ьпъс* остар. също (Войнягово, Карловско), *ьпъзин* остар. ‘затворник’ (Войнягово, Карловско), *хапозин* с вероятно значение ‘затворник’ в текст от народна песен: *Темничарку лю, брайну лю, / няма ли хапозин в тамница. / Темничар баби думаши...* (Болградско, СБНУ 21/2, 12 – по ДА), *апс* ‘затвор’ в текст: *... (пашата) го викнал чорбаджията при себе, та го осудил да лежи три месеци апс* (Прилеп), с вероятно значение ‘арестант, затворник’ в текст от народна песен: *Опустяли моите църни очи, / че не видях, що друм помина / заминоа два апса връзани* (Гоцделчевско), *хапсове* мн. ч. с вероятно значение ‘затвор-

ници' в текст от народна песен: *Върнаха са пусти жени,/ предумва хапсанджия,/ да изпусне Алиш Пехливан,/ той отключо, той заключо/ щото чувал хапсовето...* (Родопите, Родопски народни песни 87 – по ДА), *апцове* мн. ч. 'затворници' (Банско), *апсѝи* мн. ч. също (Прилеп), *апса* ж. р. 'затвор, тъмница' в пример: *Кр̀адоше, кр̀адоше, айдук̀уваше, ам̀а па и окап̀аше (изгниха) се у̀ апсу* (Трънско), 'общински обор, в който се затваря добитък, уловен в чужда нива' (Ново село, Видинско), *абса* ж.р. 'затвор' (Радово, Трънско), *апц̀ата* също (Загоричане, Костурско), *апце* ср. също (Солунско). От приведените свидетелства става ясно, че в българския език са засвидетелствани три основни варианта както със значение 'затвор', така и със значение 'затворник' – *(x)ап̀ус* или *(x)ап̀уз*, *хап̀из* или *(x)ап̀ѝс* и *(x)апс*. М. Рачева обяснява съвсем правилно вариантите *(x)апс* (като първа съставна част на сложните *хапсана*, *апсана* и под., вж. по-долу, и като самостоятелни думи), като ги извежда от османотур. *habs*, *haps* 'затваряне; затвор, затворник'. Авторката е права, когато допуска, че морфологичният вариант *апса* от ж.р. е възникнал по членуваната форма *апса* на *апс* от м.р. (срв. по-горе примера в народна песен от Ценово, Беленско). Тази форма за ж. р., разбира се, може да е повлияна и от синонимното бълг. *тъмница*. Що се отнася до формите *(x)ап̀ус* / *(x)ап̀уз*, *хап̀ѝз* / *(x)ап̀ѝс*, които имат сравнително широко разпространение в езика, при нея те са представени съвместно (като първи съставни части на сложните *хапус-хана*, *хап̀ѝз-хана*, вж. по-долу, и *хап̀ѝс/хап̀ѝз* като самостоятелни думи)⁷. Като обяснение на тези форми авторката цитира Стаховски, „който определя варианта *хап̀ѝс* (в Павликянския ръкопис от 1779 г. – бел. моя – Хр. Д.) като отражение на незасвидетелствувана турска диалектна форма *hapus” (Stachowski 1971: 45), и добавя, че формата е засвидетелствана в кримско-татарски: *hapus* 'арестуван'. От това обяснение произтича, че бълг. *хап̀ѝз* / *(x)ап̀ѝс* са получени на българска почва от *(x)ап̀ус* / *(x)ап̀уз* с делабиализация на -у- в -ѝ-. Такъв тип делабиализация от асимилационен тип ($a - y > a - ѝ$), особено при неударено -у-, не е невъзможна. Обаче сравнително стабилната употреба на вариантите *хап̀ѝз* / *(x)ап̀ѝс* и хронологията на възникването на заемките, които отнасяме към османския период и можем да свържем с „репресивната традиция”

в Османската империя,⁸ подсказват, че е възможно изходната форма на тези варианти да се търси и в османския турски. Това предположение намира своето потвърждение у Стаховски, където наред с по-старата османска форма *haps* (1553–1555 г.) и някои други варианти като *kaps* (1533), *häbs* (1680) се привеждат още *habs* (1791 г.), както и форма *hapis* (с регистрацията от 1790 г. и посочено значение ‘затворник’), всички те възхождащи към араб. *häbs* ‘затвор’ (вж. Stachowski 1975: 90). Смятаме, че именно османотур. *hapis* е същинският етимон на българските варианти *ханъз* / (*х*)*анъс*. Що се отнася до диал. тур. *hapis*, то се привежда наред с днешното тур. *hapis* при обяснението на *ханус* и вариантите му *хануз*, *ханъз* и *ханс* в Речника на турцизмите на Гранес – Ро-Хауге – Сюлейманоглу (вж. ДТВ: 270). Всъщност, съвременното тур. *hapis* не обяснява нито един от българските варианти, а диал. тур. *hapis*, както стана ясно, не обяснява вариантите *ханъз* и *ханс* в български. Можем да допуснем, че тур. диал. *hapis* се е развило от османотур. *hapis* с лабиализация *-i- > -u-* в позиция след билабиалното *-p-*, за което срв. тур. *pınar* – *pınar*, тур. книж. *buuk* – тур. диал. *buuk*, *buuyuk*. От по-старото османотур. *haps* ‘затвор’ са заети и срхр. *хънс*, *әнс* ‘затвор’ (Škaljić 1966: 311), алб. *haps* също (Meuer 1891: 146–147), нгр. *хъψи* също.

В българския език са лексикографирани също така остарелите *хансанà*, *ханъсханà* и *ханусънà* ‘затвор’ (регистрирани у Д. Подвързачов, З. Стоянов, РРОДД: 541). Форма *хансана* със същото значение се открива още в Търлиското евангелие от 1861 г. (по Stachowski 1971: 44–45), а *хансана* и *ханусхана* също – в Болгарска граматика на Неофит Рилски (ВА). В речника на Геров е включено диал. *ханузханà* ‘тъмница, затвор’ (Геров 5: 486)⁹, а в българските диалекти са засвидетелствани още следните форми: *хансанà* ‘затвор’ (Лиляче, Врачанско), *хансана* също (Ватилък, Солунско), *хануѝана* с вероятно значение ‘затвор’ в текст от народна песен: *Мѝракот ми ѝе нà сарай,/ нà сарай, нѝста хануѝана!* (Охрид), *абсанà* също, в текст от народна песен: *Закаѝа му белчѝта,/ окаѝа му жельѝза,/ бутнàа Мехмет ф абсанà* (Света Петка, Пещерско), *апсанà* също (Самоковско; Типченица, Врачанско; Враца; Пирот; Кюстендилско крайше), *апсàна* също (Загоричани, Костурско), *апсàана* също (Битоля, Прилеп, Охрид,

Самоковско), *апсана* също (Мариовско, Искрецко, Пещера), *апсанъ* също (Ново село, Троянско), *абсънъ* ‘страшно, лошо място’ (Баня, Пазарджишко), *апцанъ* ‘затвор’ (Воденско; Света Петка, Пещерско; Падеж, Благоевградско), *апцъана* също (Дебърско), *апцъана* също (Охрид), *хапсунѐ* ср. също (Криводол, Врачанско), *ъпузинѐ* ср. също (Дервент, Дедеагачко). Според първите компоненти на тези сложни по своя произход названия наблюдаваме отново три основни варианта: *(x)апсанъ*, *хапъсханъ* и *(x)апс(x)анъ*. М. Моллова извежда формата *хапсанъ* (тук трябва да отнесем и вариантите без *x-*) чрез тур. *hapsane* от перс. *habs-hane* (у нея *habc-xane*), образувано от араб. *hâbs* ‘бариера; пречка’ и перс. *hane* ‘дом; помещение’ (вж. Моллова 1964: 538). М. Рачева възвежда най-разпространения вариант *(x)апсанъ* към турските хибридни форми *habshane*, *hapshane*, съвр. тур. *hapishane*, с първи компонент османотур. *habs*, *haps* ‘затваряне; затвор, затворник’. Относно втората съставна част в българските форми *-(x)ана* казва, че в нея „се оглежда засвидетелствуваната в османотурски транскрипционен текст от 1668 г. форма *hana* (Stachowski 1998: 108) на перс. по произход съставка османотур. *hâne*, съвр. тур. *hane* ‘сграда; жилище; помещение’” (вж. Рачева 2002: 431–432). А както неведнъж е отбелязвал и юбилярят, включително и по повод на турски заемки с втори компонент *-хана*, при които има уподобяване на гласната от последната сричка с тази от предходната, това се дължи на характерната за турския език вокална хармония и е често срещано явление при турските заемки в българския език, които проникват основно по устен път (вж. Селимски 2016: 12). Изключение в конкретния случай правят диалектните варианти *хапсунѐ* ср. (от Криводол, Врачанско), *ъпузинѐ* ср. (от Дервент, Дедеагачко), при които не се наблюдава подобно уподобяване, поради което те са схванати и адаптирани в българския език като форми за среден род. Претърпели са и други фонетични промени: *хапсунѐ* е от **хапс(x)анѐ* с дистантна дисимиляция *a – a > a – o* (*y*), а *ъпузинѐ* е от **(x)апс(x)анѐ*, с редукция на неудареното *a* в първата сричка и асимилация *a – e > u – e* във втората съставна част. Изпадането на *x* в началословието и средисловието е редовно явление в българските говори, а в конкретните случаи изпадането на средисловното *x* се извършва и на турска почва. Що

се отнася до вариантите *хапъсханà*, *хапусънà*, *хапузханà*, включително и споменатото вече *ъпузинè*, те са най-вероятно от турски незазвидетелствани варианти **hapus(h)ane*, **hapəs(h)ane*, за първия компонент на които вж. по-горе. В Речника на турцизмите на Гранес – Ро Хауге – Сюлейманоглу формата *хапсана* с някои нейни варианти се извежда от съвременното тур. *hapishane* (вж. ДТВ: 270), което, както беше отбелязано и по-горе, не е съвсем точно. То насочва към турскоезичния етимон, но не обяснява широката вариантност на заемката. От арабско-персийското тур. *harsane* са заети и срхр. *хапсàна*, *апсàна* ‘затвор; сграда, в която се помещава затвор’ (Škaljić 1966: 311), алб. *hapsane*, *apsane* ‘затвор’ (Meyer 1891: 146–147).

В заключение можем да обобщим, че етимологизуването на балканските заемки, прониквали в българския език в условия на непосредствен езиков контакт, включително двуезичие, поставя за решаване различен кръг от изследователски проблеми. Научният анализ изисква не просто насочване към изходната форма, но откриване на точния чуждоезиков етимон, което, както беше посочено в конкретните примери тук, обяснява фонетичната и семантичната вариантност на заемките в българския език. В случаи като *ханòй* и *ханàй* вариантността намира обяснение в често срещаното посредничество на турския език при заемането на гръцки думи. Трудностите в подобни случаи са свързани с диалектния характер на думата посредник, тъй като не винаги диалектните думи в езика посредник са зазвидетелствани и/или лексикографирани. От особено значение тук е и ареалният принцип. По отношение на варианти като *ханàим* и *хàнаим* трябва да се има предвид, че често пъти в народните песни фонетичният облик на думите се променя по ритмични съображения, вследствие на което те се сегментират погрешно. В случаи като този на *(x)апùс* / *(x)апùз*, *хапъз* / *(x)апъс*, *(x)апс* и съответно *(x)апсанà*, *хапъсханà* и *(x)апус(x)анà* е необходимо да се отчитат хронологията на заемките и обществено-историческите обстоятелства, но също така и конкретните контактни ситуации, при които си взаимодействат диалекти на двата контактни езика. Липсата на исторически и диалектни езикови свидетелства от езика източник / езика посредник може да затрудни точното етимологизуване, а нерядко да доведе и до невъзможност за етимологично обяснение на думите.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Думите, за които не се сочи конкретен източник, са извлечени от Диалектния архив към Секцията по българска диалектология и лингвистична география на Института за български език при БАН (ДА).
- ² Ударенията върху първата сричка на приведените форми според нас са несигурни.
- ³ М. Рачева споменава тези говори, когато привежда формата *хапъс* 'зтвор'.
- ⁴ И тези регистрации са споменати у М. Рачева при формата *хапъс* 'зтворник'.
- ⁵ В ДА думата е тълкувана 'зтворник'.
- ⁶ М. Рачева цитира тази форма по Stachowski 1971: 45.
- ⁷ В текста е допусната вероятно печатна грешка, защото се говори за съставките *хапъс-*, *хапъз-* в *хапусхана* и *хапъзхана*, а по-надолу е допусната неточност, като се говори за самостоятелна употреба и се сочат *хапъс* и *хапъз*, но не и *хапус*, макар че в Шумен, Хасково и Чепеларе е засвидетелстван именно този вариант с -у- във втората сричка (вж. тук бел.3 и 4).
- ⁸ Срв. у Рачева следния цитат: „Следи от бруталната колонизация на западните български земи в първите векове на османската експанзия на Балканите представят засвидетелствуваните предимно в западнобългарски говори названия за 'място за лишаване от свобода' възлизаци към староосманските форми *haps* и *hapsane* на съвр. тур. *hapıs* и *hapıshane* 'зтвор'“ (Рачева 2002: 438). Ще добавим само, че вариантите *(x)апъс* / *(x)апъз*, *хапъз* / *(x)апъс* имат и по-широко засвидетелстване на българската езикова територия.
- ⁹ У М. Рачева неточно е посочена форма *хапъзхана* у Геров.

БИБЛИОГРАФИЯ

- БДиал 2:** Тодор Стойчев, Родопски речник, *Българска диалектология. Проучвания и материали*, книга 2, София, 1965, 119–314.
[BDial 2: Todor Stoychev, Rodopski rechnik, *Balgarska dialektologia. Prouchvania i materialı*, kniga 2, Sofia, 1965, 119–314.]
- БЕР:** *Български етимологичен речник*, т. 1 – 8–, София, 1971–.
[BER: *Balgarski etimologichen rechnik*, t. 1 – 8–, Sofia, 1971–.]
- БТР:** Любомир Андрейчин и др., *Български тълковен речник*, трето издание, София, 1976.
[BTR: *Lyubomir Andreychin i dr., Balgarski talkoven rechnik*, tretoto izdanie, Sofia, 1976.]

ВА: Възрожденски архив към Секцията за българска лексикология и лексикография в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН.

[VA: Vazrozhdenski arhiv kam Sektsiyata za balgarska leksikologia i leksikografia v Institutata za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“ pri BAN.]

Геров: Найден Геров, *Речник на българския език*, т. 1–6, София, 1975–1978 (фототипно издание).

[Gerov: Nayden Gerov, Rechnik na balgarskia ezik, t. 1–6, Sofia, 1975–1978 (fototipno izdanie).]

ДА: Диалектен архив към Секцията за българска диалектология и лингвистична география в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН.

[DA: Dialekten arhiv kam Sektsiyata za balgarska dialektologia i lingvisticzna geografia v Institutata za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“ pri BAN.]

Дзидзилис 1990: Христос Дзидзилис, *Фонетични проблеми при етимологизуване на гръцките заемки в българския език*, София, 1990.

[Dzidzilis 1990: Hristos Dzidzilis, Fonetichni problemi pri etimologizuvane na gratskite zaemki v balgarskia ezik, Sofia, 1990.]

Корув 1984: Петър Я. Корув, *Село Габрово, Ксантийско*, София, 1984.

[Koruev 1984: Petar Ya. Koruev, Selo Gabrovo, Ksantiysko, Sofia, 1984.]

Моллова 1964: Мефкоре Моллова, Относно ориенталските заемки в „Български тълковен речник“, *Български език XIV*, 1964, 6, 534–539.

[Mollova 1964: Mefkyure Mollova, Otnosno orientalskite zaemki v „Balgarski talkoven rechnik“, *Balgarski ezik XIV*, 1964, 6, 534–539.]

Рачева 2002: Мария Рачева, Лексика от репресивната традиция в историко-етимологичното пручване на българския речник, in: *Dzieje Słowian w świetle leksyki. Pamięci Profesora Franciszka Sławskiego*, Kraków, 2002, 431–439.

[Racheva 2002: Maria Racheva, Leksika ot represivnata traditsia v istoriko-etimologichното pruchvane na balgarskia rechnik, in: *Dzieje Słowian w świetle leksyki. Pamięci Profesora Franciszka Sławskiego*, Krakow, 2002, 431–439.]

ПРОДД: *Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX век*, ред. Ст. Илчев, София, 1974.

[RRODD: Rechnik na redki, ostareli i dialektni dumi v literaturata ni ot XIX i XX vek, red. St. Ilchev, Sofia, 1974.]

Селимски 2016: Людвиг Селимски, *Думата шарапана* не е тракийска, а арабско-персийска, в: Людвиг Селимски, *Етюди по етимология и ономастика/Ludvig Selimski. Studia z etymologii i onomastyki*, Велико Търново, 2016, 10–13.

[Selimski 2016: Lyudvig Selimski, Dumata sharapana ne e trakiyska, a arabsko-persiyska, v: Lyudvig Selimski, Etyudi po etimologia i ono-mastika/ Ludvig Selimski. Studia z etymologii i onomastyki, Veliko Tarnovo, 2016, 10–13.]

DTB: A. Grannes, K. Rí Hauge, H. Süleymanoğlu, *A Dictionary of Turkisms in Bulgarian*, Oslo, 2002.

Eren 1999: Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, 1999.

Meyer 1891: Gustav Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, Strassburg, 1891.

Stachowski 1971: Stanisław Stachowski, *Studia nad chronologią turcyzmów w języku bułgarskim*, Kraków, 1971.

Stachowski 1975: Stanisław Stachowski, *Studien über die arabischen Lehnwörter im Osmanisch-Türkischen*, Teil I: A – I, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1975.

Škaljić 1966: Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo, 1966.

За автора:

Доц. д-р Христина Дейкова

Секция за българска етимология, Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин”, БАН, ул. „Шипченски проход” 52, бл. 17, 1113 София
Имейл: hristina.deykova@gmail.com